Govor ambasadora Charles Englisha:
“Budućnost BiH dvanaest godina nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma”
Sarajevo, 21.11. 2007

Hvala dekanu Dizdaru na toploj dobrošlici.

Također želim zahvaliti ostalim članovima uprave Filozofskog fakulteta za organizaciju moje posjete, i hvala im što su tako dobri domaćini.

Hvala i svim članovima uprave Univerziteta što su me pozvali.

Gospodine Dizdar, predstavnici Univerziteta, članovi akademske zajednice, profesori i, što je najvažnije, studenti:

Čast mi je dvanaestu godišnjicu potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma obilježiti ovdje na najstarijem i najvećem univerzitetu u Bosni i Hercegovini.

Lijepo je i to što vam se obraćam baš na Filozofskom fakultetu koji je u bliskim partnerskim odnosima sa Smith Collegeom iz Massachusettsa.

Znam da je dekan Dizdar odigrao značajnu ulogu u uspostavi partnerstva sa Smith Collegeom. Izuzetno mi je drago što Vlada SAD sponzorira to partnerstvo u posljednje tri godine.

Maloprije sam imao privilegiju da otvorim tek obnovljeni Resursni centar za američke studije. Američka ambasada finansirala je nabavku novih kompjutera i opreme za ovu učionicu za koju se nadamo da će biti od velike koristi Programu američkih studija. Molim vas, dame i gospodo sa Univerziteta, da ga koristite u najvećoj mogućoj mjeri.

Čast mi je obratiti vam se danas. Vi ste uistinu najsvjetlija nada za budućnost ove zemlje. Vaše ideje i snovi odrediće pravac kojim će Bosna i Hercegovina ići u dvadeset prvom stoljeću.

Tokom posljednjih dvanaest godina, svi smo ovaj dan smatrali prilikom da rekapituliramo godišnja postignuća i pogledamo u budućnost s optimizmom. Prije sedam godina, Richard Holbrooke obilježio je petu godišnjicu potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma na Univerzitetu u Sarajevu. U to vrijeme, ovdje je vladao optimizam, a Bosanci i Hercegovci su bili entuzijasti u vezi sa budućnošću zemlje. Prije samo dvije godine, državni sekretar Rice iskoristila je desetu godišnjicu da pozove građane ove zemlje da iskoriste prilike koje im se pružaju i da, uz podršku SAD, zauzmu svoje mjesto u cjelovitoj, slobodnoj i mirnoj Evropi.

A danas je situacija sasvim drugačija. Kada se osvrnemo na prethodnu godinu, ne vidimo nikakve važne događaje zbog kojih bismo trebali slaviti, nikakav napredak na putu Bosne i Hercegovine ka Evropi i njenoj sigurnosti i prosperitetu. I zaista, u posljednjih osamnaest mjeseci, provođenjem kratkovidnih planova koji teže podjelama, politički lideri svih etničkih grupa i iz oba entiteta gurnuli su ovu zemlju u političku krizu koja direktno ugrožava cilj da Bosna i Hercegovina bude prosperitetna

i mirna zemlja. Time su ovi lideri potkopali najvažnije težnje i snove građana ove zemlje. Oni su nepotrebno Bosnu i Hercegovinu doveli u najtežu situaciju od kraja rata.

Kada pogledamo unazad sa ove distance danas, moramo shvatiti da je Dayton bio dobar dokument u vrijeme kada je donesen. Bilo je to sjajno postignuće – ali, sve su strane bile svjesne da je bio nedovršen. Donio je ono što je bilo najdragocjenije te 1995. godine, trajni mir. Ali danas, svako kome su interesi Bosne i Hercegovine u srcu složiće se da taj dokument mora biti poboljšan da bi obezbijedio minimum funkcionalnosti države koji će omogućiti da ova zemlja čvrsto korača samoodrživim putem ka evro-atlantskim integracijama. Uprkos svojim ograničenjima, Dayton je omogućio postepen i stabilan napredak prema ovom cilju o kojem je govorila državni sekretar Rice i koji je zajednički svima nama: Bosna i Hercegovina koja je čvrsto i nepovratno inkorporirana u porodicu evro-atlantskih država.

Dayton je uvažio da su podjele u ovom društvu bile duboke, ali, zbog okolnosti u kojima su se vodili pregovori, jedino je mogao početi izgradnju mira koji priznaje ove raskole, a okrenut je ka budućnosti. Godinama smo gradili na ovom temelju. Bosna i Hercegovina je polako počela inkorporirati one elemente državnosti i racionalniji sistem vlasti koji će joj na kraju omogućiti da zauzme svoje mjesto u Evropi.

Izuzetni napori uloženi u to da se dođe do Daytonskog sporazuma, uključujući i ličnu intervenciju predsjednika SAD, svjedoče o ogromnoj količini dobre volje koju građani SAD i međunarodna zajednica uopšte, pokazuju prema ovoj zemlji. Želim se posebno prisjetiti trojice Amerikanaca – Roberta Frasurea, Josepha Kruzela i Nelsona Drewa – koji su dali živote za mir u Bosni i Hercegovini. A dozvolite mi da vas podsjetim na godine koje su desetine hiljada američkih vojnika i civila posvetili ovoj zemlji, na milijarde dolara američkih poreskih obveznika koji su investirani u stabilizaciju i programe pomoći koji dodatno pokazuju koliko smo ozbiljno angažirani ovdje. Naša posvećenost vašoj zemlji i dalje je čvrsta, i učinićemo sve što možemo da vam pomognemo na vašem putu. Međutim, to ne možemo sami uraditi.

Od 1995. godine, moja vlada je uvijek vjerovala da će konačno rješenje ovog tragičnog poglavlja u vašoj historiji biti multietnička i skladna Bosna i Hercegovina unutar evro-atlantske zajednice. Nadali smo se da ćete biti svijetli primjer vrijednosti jednakosti i suživota. Sada je sve to ugroženo. Ono na čemu se naporno radilo dvanaest godina podriva se povratkom nacionalizma i povratkom propalim i ispraznim strategijama podjele i žrtve. To se ne smije dozvoliti. Morate odbraniti ono što ste teško stekli i zahtijevati više od svojih lidera. To je jedini put naprijed.

Jezgro svake funkcionalne demokracije je sposobnost različitih interesnih grupa da postignu kompromis koji zemlji omogućava da ide naprijed. Takav test sada polaže ova zemlja, i nema uspjeha. Policijska reforma koja je bila je više od jednostavne inicijative za reorganiziranje sigurnosnih struktura bila je prilika za vaše lidere da pokažu svoju sposobnost da se uhvate u koštac sa teškim političkim odlukama i prave kompromise o ključnim pitanjima.

Za ovaj neuspjeh jednako su krive sve političke stranke i lideri. Prazna retorika etničkih podjela koja je uobličila političku debatu u ovoj zemlji od prošlogodišnjih izbora konačno je dovela do neizbježnog rezultata: paralize države koja proizvodi

samo nepovjerenje i strah. Nijedna politička stranka, niti etnički blok nisu bez odgovornosti za ovaj zastoj.

Šta se mora promijeniti? Dozvolite mi da se obratim pojedinačno svakom konstitutivnom narodu.

Hrvatima kažem sljedeće: morate prihvatiti da nikada neće biti dalje etničke podjele ove već podijeljene zemlje. Bošnjacima kažem: morate shvatiti da kreiranje politike koja se zasniva na vladavini većine može rezultirati samo većim nepovjerenjem i novim etničkim sukobima i ne može dovesti do stabilne demokratije za koju kažete da se zalažete. A Srbima kažem: morate prihvatiti da otcjepljenje bilo koje vrste – političko, ekonomsko, ili simbolično – neće unaprijediti vaše interese. Međunarodna zajednica to neće tolerirati, i taj pokušaj će završiti neuspjehom. A i Bošnjacima i Hrvatima i Srbima kažem sljedeće: morate prihvatiti identitet, i bosanskohercegovački i evropski, koji će biti dio vas koliko i vaše etničko nasljeđe.

Jasno je da bi budućnost vaše zemlje trebala biti u Evropi. Građani Bosne i Hercegovine zahtijevaju mjesto koje im pripada unutar te zajednice zemalja. Međutim, morate podsjetiti vaše lidere da svaki dan zemlje članice Evropske Unije vode teške debate o spornim pitanjima. Na kraju postižu kompromis radi većeg prosperiteta Unije. Vaši lideri također moraju demonstrirati tu sposobnost kako bi dokazali da imaju pravo na mjesto u Briselu. Evropa čeka da Bosna i Hercegovina pokaže da su njeni lideri sazreli za postizanje konsenzusa i da su odustali od strategije instistiranja na maksimalističkim zahtjevima ili od situacija u kojima je vlast talac bojkota. Aktivnosti vaših lidera za vrijeme razgovora o policijskoj reformi bile su test njihove sposobnosti da rade na ovaj način. Do sada, taj test nisu položili.

Mnogi komentatori špekuliraju da bi, ako nastavi ići ovim putem, Bosna i Hercegovina mogla postati crna rupa Evrope. Sjedinjene Države i vaši prijatelji iz međunarodne zajednice odlučni su u svom opredjeljenju da se ne smije dopustiti da se to dogodi. Međutim, bez građana koji vjeruju u ovu zemlju i koji su spremni donositi teške odluke koje će dovesti do pomirenja i zarastanja rana, mi možemo djelomično spriječiti ovaj ishod. Ja ne mogu vjerovati da ćete vi dozvoliti da se ovo dogodi. Ne vjerujem da će roditelji u ovoj zemlji upropastiti budućnost svoje djece slijedeći prazne snove o osveti, ili da će se studenti u ovoj zemlji odreći svoje budućnosti zarad praznih obećanja nacionalističkih ideologija.

U ovim teškim vremenima, važno je imati na umu koliki je napredak postignut od Daytona i koliko je važno zaštititi to što je postignuto. Uspjeh reforme odbrane je potvrda tog napretka. Nakon trogodišnjeg dijaloga koji je vođen umjerenim tempom, Bosanci i Hercegovci polako su gradili neophodno razumijevanje i povjerenje kako bi se stvorile osnove za jednu vojsku koja je prije samo nekoliko godina bila nezamisliva. Razmislite o razmjerama ovog dostignuća: tamo gdje se nekada možda 400 hiljada muškaraca i žena borilo pod tri zastave u tri vojske, danas ih je deset hiljada i služe u jednoj vojsci i pod jednom zastavom. Na početku procesa mnogi skeptici tvrdili su da je ovaj pothvat izgubljena stvar. Međutim, danas su oružane snage Bosne i Hercegovine stub stabilnosti ove zemlje. Hrvati, Srbi i Bošnjaci časno i hrabro služe, zajedno, rame uz rame, sa muškarcima i ženama pripadnicima američkih oružanih snaga u Iraku. Svi bi ovdje trebali biti ponosni na to kako dobro svoju zemlju predstavljaju vaše integrisane oružane snage.

Da budem jasan. Mi razumijemo da je ovo društvo zaokupljeno strahovima i sumnjom. Sjedinjene Države prihvataju svoju odgovornost kao članica šire međunarodne zajednice da urade svoj dio kako bi se ublažili ti strahovi i promovirala klima u kojoj će se svi građani osjećati sigurnim, sa svim pravima koja im pripadaju, bez obzira u kojem dijelu zemlje živjeli. Mi ćemo uraditi svoj dio kako bismo podržali uspostavu sistema provjere i ravnoteže među institucijama vlasti da bismo osigurali da zemlja nastavi sa napretkom. Zato čvrsto podržavamo mjere Visokog predstavnika od 19. oktobra. One su skrojene kako bi olakšale donošenje odluka u institucijama na državnom nivou, što je ključno za nastojanja vaše zemlje da ide ka evro-atlantskim institucijama. Njima se istovremeno održava pažljivo uspostavljena ravnoteža između konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine. Ja imam poruku za političke lidere u vašoj zemlji: ne osporavajte Visokog predstavnika. Kada to radite, osporavate i Sjedinjene Države, a Bosnu i Hercegovinu skrećete sa puta evro-atlantskih integracija na put izolacije i nestabilnosti.

Mi ćemo nastaviti da pomažemo izgradnju povjerenja u Bosni i Hercegovini i izgradnju institucija koje su vašoj zemlji potrebne da osigura svjetliju budućnost za sve svoje građane. Svako od vas u publici također snosi svoj dio odgovornosti za izgradnju i njegovanje tog povjerenja. Dakle, pitam vas, ko će istupiti i biti naš partner u ovom procesu? Oni koji odgovore na ovaj poziv moraju biti svjesni da će morati vjerovati svojim sagovornicima, razumjeti njihove strahove i raditi na tome da pomire stavove. Oni koji odgovore na ovaj poziv moraće izabrati lidere koji neće izdati ovu viziju funkcionalne i skladne Bosne i Hercegovine.

Sjedinjene Države su uvijek insistirale da pravda mora biti ključna u procesu obnove u Bosni i Hercegovini. Ovaj princip je i dalje suština naših nastojanja ovdje. Osobe odgovorne za najveće zločine počinjene u ratu, za genocid počinjen u Srebrenici i drugdje – Radovan Karadžić i Ratko Mladić – moraju izaći pred Međunarodni tribunal i suočiti se sa pravdom zbog tih zločina. Župljanin i Hadžić se također moraju predati. Osobe optužene za ratne zločine ovdje moraju se također pojaviti pred Državnim sudom gdje će im biti suđeno. To su osnovni elementi pravde koja ne može i neće biti uskraćena. Ali, isto kao što se pravda mora zadovoljiti, mora se raditi na pomirenju i praštanju. Da bi se ostvarili ovi ključni ciljevi, potrebno je još mnogo, mnogo toga uraditi.

Tokom kratkog perioda koliko sam ovdje, imao sam priliku da se sretnem sa ljudima iz širokog spektra bosanskohercegovačkog društva. Bio sam impresioniran poduzetničkim vještinama mladih poslovnih ljudi, kreativnošću umjetnika ove zemlje, hrabrošću muškaraca i žena koji služe u vašim jedinstvenim oružanim snagama i intelektualnoj energiji mladih generacija Bosne i Hercegovine. Ovi mi ljudi govore da se nadaju boljem životu i za sebe i za svoju djecu.

Studenti, dame i gospodo, građani Bosne i Hercegovine, ne smijete dopustiti vašim liderima da žrtvuju vašu budućnost zbog svojih kratkovidnih, nacionalističkih programa. Ti programi su ukorijenjeni u prošlosti. Ako oni postanu i vaši programi, vi nemate budućnosti.

Ne dopustite nikome da vam uskrati ono što zaslužujete: da budete dio Evrope – jedinstvene, slobodne, prosperitetne i u miru. Ne prihvatite ništa manje od toga.

Poštujte svoju prošlost, žalite za izgubljenim, ali prigrlite i njegujte svoju budućnost. Prihvatite tu šansu. Zgrabite je. Iskoristite je.